

lokujące kujawsko-pomorskie wśród słabszych regionów w zakresie rozwoju społecznego. Podjęcie działań, nawet na dużą skalę, wymaga wytrwałości i konsekwencji w ich realizacji, bowiem konkretne efekty mogą zaistnieć dopiero w dłuższym okresie, aczkolwiek ich wpływ na rozwój może być wówczas relatywnie znaczący i zaowocować szybką poprawą sytuacji (mierzoną na przykład statystycznymi wskaźnikami rozwoju). Dlatego też horyzont niniejszej Strategii został określony jako „2030+”, bowiem oczywiste jest, że w okresie zaledwie dekady nie jest możliwe zakończenie procesu przyspieszenia rozwoju (czyli ulokowanie województwa wśród najlepszych regionów w zakresie wszystkich istotnych aspektów kształtujących jakość życia) i działania te będą kontynuowane po roku 2030. Ocenia się, że dzięki przyspieszeniu rozwoju województwa, stan taki będzie możliwy do osiągnięcia pod koniec lat 30-tych XXI wieku, bowiem zagadnienia rozwoju społecznego, w tym zwłaszcza edukacji i jej wpływu na konkurencyjność rynku pracy, są procesami wieloletnimi. Dlatego też okres obowiązywania obecnej strategii, będzie przede wszystkim okresem tworzenia podstaw i wprowadzania niezbędnych rozwiązań o charakterze inwestycyjnym i organizacyjnym, ale tylko wybrane efekty polityki przyspieszenia rozwoju będą możliwe do odnotowania w stosunkowo krótkim czasie jednej dekady. Z tego powodu, w procesie monitorowania, ważniejsza od oceny aktualnego stanu rozwoju województwa, powinna być weryfikacja tempa i konsekwencji realizowania zaplanowanych działań, gdyż to one będą wpływały na zakładane cele długofalowe prowadzonych działań. Typowa dla sfery społecznej duża inercja skutków w stosunku do przeprowadzonej interwencji powoduje, że sukces realizacji tej strategii powinien być oceniany na podstawie tempa i skali wprowadzanych rozwiązań, a nie na podstawie wystąpienia ich efektów.

Niezwykle istotnym wyzwaniem strategii przyspieszenia rozwoju województwa jest także wciąż zbyt niski stan rozwoju gospodarczego województwa. Wyrażany jest wskaźnikami odnoszącymi się do podmiotów gospodarczych - ich liczby, struktur branżowych i wielkościowych, potencjału, sytuacji ekonomicznej, innowacyjności, powiązań z kapitałem zewnętrznym, wpływu na globalne procesy rozwoju gospodarczego, a całościowo składającymi się na konkurencyjność gospodarki regionu, którą generalnie (nie odnosząc się do poszczególnych dziedzin) należy ocenić jako umiarkowaną. W kontekście powiązań ze stanem rozwoju społecznego należy podkreślić, że z jednej strony dotychczasowy charakter gospodarki województwa jest adekwatny do charakteru i konkurencyjności jego zasobów ludzkich, ale jednocześnie ograniczona możliwość (lub jej brak) realizacji aspiracji zawodowych w wielu dziedzinach, jest przyczyną odpływu z województwa ludności – często młodej i ponadprzeciętnie dobrze wykształconej, a więc przyczyniającej się do poprawy konkurencyjności gospodarki tych regionów, w których mogą się zawodowo rozwijać. W dłuższej perspektywie, poprawa szeroko rozumianego poziomu rozwoju gospodarczego będzie więc z jednej strony służyć, a z drugiej strony będzie skutkiem, absorpcji coraz lepiej wykształconych pracowników. Dlatego też rozwój wysokoefektywnych działalności gospodarczych zdolnych do zatrudnienia coraz lepiej przygotowanych pracowników, powinien następować równoległe ze stymulowaniem rozwoju społecznego – bowiem są to dziedziny, w których sukces może nastąpić tylko równocześnie; nie jest możliwe osiągnięcie wysokiego poziomu rozwoju gospodarczego bez zmian jakościowych na rynku pracy, ale nie jest także możliwe osiągnięcie wysokiego poziomu rozwoju społecznego bez stworzenia możliwości podjęcia i realizacji satysfakcjonującej pracy. Gospodarka regionu stoi przed wyzwaniami typowymi dla całej Polski – z jednej strony jest to potrzeba odbudowy po epidemii COVID-19, a z drugiej szereg nieuchronnych procesów, które z powodu epidemii mogą zostać opóźnione, ale z pewnością zaistnieją w przyszłości. Przede wszystkim należy wskazać na coraz większą rolę technologii informacyjnych, przechodzenie do gospodarki 4.0, konieczność konkurowania na coraz bardziej wymagających rynkach globalnych. Skala strat w gospodarce (ilościowych i jakościowych) spowodowanych epidemią COVID-19 jest bardzo trudna do prognozowania. Jednak, jak wynika z diagnozy, gospodarka województwa kujawsko-pomorskiego, w porównaniu z większością województw, była w mniejszym stopniu uzależniona od międzyregionalnych i międzynarodowych przepływów osób – a tego typu działalności w największym stopniu stały się ofiarą ograniczeń mobilności. Można się więc spodziewać, że przynajmniej w początkowej fazie kryzysu, w innych regionach skala strat będzie wyższa, w niektórych (zwłaszcza opierających istotną część funkcjonujących podmiotów gospodarczych o turystykę) – znacznie wyższa. Można się więc spodziewać zmian relacji w potencjale gospodarczym w ujęciu międzywojewódzkim, ale jednocześnie regiony które zanotują szczególnie silne negatywne skutki, będą odczuwały tym silniejszą presję w kierunku odbudowy i przebudowy gospodarki, co może skutkować rozwojem nowych dziedzin, w których staną się konkurencyjne. Regiony silniej dotknięte będą bardziej zmotywowane do wprowadzania zmian. Epidemia może przyczynić się do zmian jakościowych gospodarki, jej unowocześniania, wprowadzenia nowych obszarów działalności oraz nowych produktów, mniejszego uzależnienia od dostawców zewnętrznych w zakresie towarów kluczowych dla bezpieczeństwa w sytuacjach kryzysowych.

Procesy rozwoju gospodarczego w województwie kujawsko-pomorskim po epidemii COVID-19, będą reprezentowały cztery nurty. Pierwszym jest kontynuacja tych działalności, na które epidemia nie wywarła